

Příprava rodiny na příchod dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu

Marika Mikelová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marika Mikelová**
Osobní číslo: **H13178**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Příprava rodiny na příchod dítěte do pěstounské péče na
přechodnou dobu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
**Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti náhradní rodinné péče,
pěstounské péče na přechodnou dobu a vlivu prostředí na jedince.**
**Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného
problému.**
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CAMERON Seán a MAGINN Colin. Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči.

Praha: Národní ústav pro vzdělávání; Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-61-9.

MATĚJÍČEK, Zdeněk. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

NECKAŘ, Petr. Adopce a pěstounská péče, aneb, jak na to. Hradec Králové: Edice Radnice; č. 3, 2009. ISBN 978-80-904264-4-3.

PURVIS Karyn B., CROSS David R., SUNSHINE Wendy Lyons. Dítě v nové rodině. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4535-0.

ŠVARÍČEK Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN: 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Martincová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

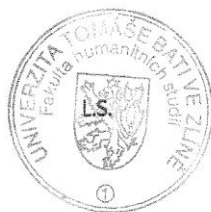
6. ledna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2016

Ve Zlíně dne 6. ledna 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

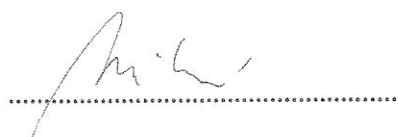
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.2016

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nerýděčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje přípravě rodin k pěstounské péči na přechodnou dobu z odlišného pohledu a to z hlediska laické přípravy v rámci své vlastní rodiny a blízkého okolí. Teoretická část se zaměřuje na důležitost rodiny a její funkce, adaptací rodiny, náhradní rodinou péči a jejími formami. Třetí kapitola se věnuje samotné přípravě k pěstounské péči a k příchodu dítěte do rodiny.

V rámci této práce je veden výzkum kvalitativně. Sběr dat byl realizován polostrukturovanými rozhovory s pěti pěstounskými rodinami na přechodnou dobu ve Zlínském kraji. Cílem výzkumu je zjistit, jak se rodina připravuje na příchod dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. Zjištěné poznatky mohou pomoci budoucím pěstounům, kteří o této formě náhradní péče uvažují.

Klíčová slova: rodina, pěstounská péče na přechodnou dobu, náhradní rodinná výchova

ABSTRACT

The thesis is devoted to prepare the families for the foster care for a transitional period from a different point of view, and in the terms of general training within their own families and close vicinity. The theoretical part focuses on the importance of the family and its function, an adaptation of the family, the replacement family care and its forms. The third chapter deals with the preparation for the foster care and to the arrival of the child in the family. In the framework of this work the research is guided qualitatively. The data collection was carried out by semi structured talks with five foster families for a transitional period in the Zlín region. The aim of the research is to find out how the family is preparing for the arrival of a child in the foster care for a transitional period. All the findings may help future fosters, who are about this form of alternative care.

Keywords: family, foster care for a temporary period, substitute family upbringing.

Chtěla bych poděkovat své vedoucí práce Mgr. Janě Martinové za cenné rady a ochotu při zpracování mé bakalářské práce. Velké poděkování patří všem respondentkám, které byly ochotné poskytnout rozhovor a v neposlední řadě mé rodině.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	11
1.1 DEFINICE RODINY	12
1.2 FUNKCE RODINY	13
1.3 ADAPTACE RODINY A OKOLÍ.....	14
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ VÝCHOVA	16
2.1 POJETÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	19
2.2 PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU V ČÍSLECH.....	21
2.3 PŘÍNOSY PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	25
3 PŘÍPRAVY PĚSTOUNŮ NA PŘECHODNOU DOBU	26
3.1 MOTIVACE	28
3.2 KRITÉRIA.....	29
3.3 NARUŠENÍ SOUKROMÍ RODINY	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	32
4.1 CÍLE VÝZKUMU	32
4.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
4.3 METODY VÝZKUMU.....	33
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.5 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	35
5 ANALÝZA DAT	36
5.1 REAKCE RODINY.....	36
5.2 OKOLÍ	37
5.3 POCITY	38
5.4 MOTIVY	39
5.5 KONSTATOVÁNÍ PĚSTOUNŮ	40
6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	41
6.1 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	48
SEZNAM OBRÁZKŮ	49
SEZNAM GRAFŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	51

ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje přípravě rodin k pěstounské péči na přechodnou dobu především z hlediska vlastní přípravy v rámci své rodiny a blízkého okolí. Přijmout dítě do náhradní rodinné péče je závažné rozhodnutí a to jak v životě pěstounů, tak i blízké rodiny. Nejedná se pouze o rozhodnutí jednotlivce, nýbrž celé rodiny. Přicházejí nové okolnosti, nové a neznámé. Momentální problémy, které nastanou, a stereotypní život se rázem mění a má jiný spád.

Je důležité do rozhodování o pěstounské péči na přechodnou dobu zahrnout právě i blízké okolí budoucích pěstounů. Jak se budoucí pěstouni připravují? To je hlavní otázka a zároveň téma této bakalářské práce. Odpovědi v podobě formální přípravy budoucích pěstounů jsou jasné a zřejmé, ale co zůstává skryto, je vlastní příprava pěstounů, jejich vlastní laický přístup k přípravě přijetí dítěte do rodiny a svého blízkého okolí. Jakým způsobem připravují pěstouni svoji rodinu – partnera, biologické děti, širší rodinu; blízké okolí – sousedy, přátele. Někteří pěstouni své blízké okolí připravují méně, někteří více, přesto téměř vždy vznikne diskuze. Diskuze, která je již součástí laického přípravného procesu každého budoucího pěstouna.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je v České republice oproti jiným státům poměrně mladým institutem. Sousední Slovensko se může pochlubit formou této pomoci již od roku 1993. Názory jsou odlišné. Vyvolávají mnoho diskuzí, jak z pohledu odborníků, tak veřejnosti. Prvními průkopníky pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice jsou manželé Hláskovi. Dětem a rodině tímto způsobem usnadnili snadnější začátek života a otevřeli tak diskuzi především o pozitivních aspektech pěstounské péče na přechodnou dobu.

V naší společnosti se o pěstounské péči na přechodnou dobu mnoho neví, některé diskuze jsou neopodstatněné a příliš jednostranné. Přitom uniká to podstatné, že děti potřebují domov. Domov plný lásky a pozitivního přijetí. Domov, který dětem poskytne základní dovednost a zkušenosti pro vlastní životní dráhu.

Cílem této práce je otevřít diskuzi o pěstounské péči na přechodnou dobu a především specifikovat vlastní přípravu pěstounů na přechodnou dobu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Rodina je základem naší společnosti. Plní nezastupitelnou funkci. Dává nám vklad do života. Je to místo, kde se cítíme bezpečně. Rozvíjíme vztahy, učíme se toleranci, respektu a lásce.

Na základě dlouholetého výzkumu pod vedením Sobotkové (2012, s. 118 -119) a řad pěstounů se podařilo vysledovat předpoklady pro zdravé fungování rodiny. Jedná se především o: sílu a stabilitu manželského páru, vyzrálost a ujasnění si smyslu života, přijímání podpory od svých přátel a rodiny, pracovitost. Rodina by měla být především otevřená ke svému okolí.

Tři principy zdravého fungování: **Soudržnost neboli koheze** – je spjatá s rodinnou intimitou, sounáležitostí, citovými vztahy. Ve fungující rodině mají členové možnost se rozvíjet v tvořivou, samostatnou osobnost, respektovanou před ostatními. **Adaptabilita** – se týká přizpůsobením se různým okolním požadavkům a nárokům života. Stres, nečekané rodinné problémy a zátěže. **Rodinná komunikace** – jedná se o zásadní faktor, který vytváří proces rodinné atmosféry. Díky nimž je možné řešit problémy, plánovat změny. Přímá a otevřená komunikace působí jako ochranný faktor (Sobotková, 2012, s. 118 – 119). Schoolerová (2002, str. 46-57) uvádí 10 důležitých faktorů, které souvisí s úspěchem zdravého fungování:

1. Manželské vztahy rodičů jsou pevné. Umí vyřešit vzniklé problémy a spory. Každý jednotlivec rodiny projevuje své pocity a umí je zvládat. S příchodem dítěte dochází ke změnám v rodině. Jednotliví členové rodiny projevují schopnosti, jak se s tím vyrovnat a přijímat tyto situace.
2. Souhlas obou partnerů.
3. Přijímání svých protichůdných emocí – je důležité se snažit odstranit negativní pocity a přestat se obviňovat. Přestat se dívat do minulosti a vyčítat chyby, které v rámci rodiny vznikly. Otevřená komunikace je hlavním úspěchem.
4. Rodiče neočekávají ocenění ze strany dítěte a jsou schopni dát stranou své představy. Vztah rodičů k dítěti je nepodmíněný a neměnný.
5. Rodiče se uspokojí i s malými krůčky, které vedou ke zlepšení. Pozitivní myšlení směrem do budoucnosti napomáhá nejen v rámci partnerského života rodičů, ale celé rodiny.

6. Rodiče za všech okolností zůstávají věrni závazku vůči dítěti. Případně vyhledají odbornou pomoc a vše se snaží vyřešit společně, aniž by trvale ukončili vztah s dítětem.
7. Rodiče mají sebe sami rádi. Stejně tak, jak platí bezpodmínečná láska rodičů k dítěti, stejně tak by určitý typ této lásky měl fungovat mezi rodiči navzájem. Láska a náklonost partnerů napomáhá k lepšímu zvládnání stresových a životních situací rodiny.
8. Podpůrná síť – Jedna z největších opor pěstounů jsou jejich přátelé jak z řad pěstounských rodin, tak nejbližších. Mohou se také opřít o profesionály zvenčí: sociální pracovníky, pedagogy, lékaře, terapeuty
9. Rodiny neodmítají dané odlišnosti. Naopak akceptují děti v jejich rozdílnosti.
10. Pevné rodinné prostředí a osobní přesvědčení buduje hodnotný základ rodiny.

S. R. Sauber (in Sobotková, 2012 s. 44) s kolegy uvádí čtyři rozhodující oblasti a to: **osobní fungování** – spokojenost každého jednotlivce v rodině jak s rolí, tak i s jeho pozicí. **Partnerské a manželské fungování** – vzájemné porozumění a spokojenost v sexuální oblasti. **Rodičovské fungování** – zodpovědná výchova dětí, smysl života. **Socioekonomická fungování** – spojeno s ekonomickou úrovní rodiny a začlenění se do společnosti.

Rodina je v dějinách od jakživa, formy jejího fungování mohou být různé, přesto je důležité, aby byly naplněny všechny její funkce. Jedině tak může rodina jako celek fungovat a také zabezpečit péči a výchovu o své potomky, děti.

1.1 Definice rodiny

Definovat slovo rodina je poněkud obtížné. V odborné literatuře se setkáváme s mnoha definicemi, avšak v jednom se odborníci shodují. Plní nezastupitelnou roli v našem životě. Je jenom na nás, jakým pohledem budeme rodinu definovat. Můžeme se zajímat o rodinu z pohledu: sociologie, pedagogiky, demografie, psychologie. Můžeme ji také charakterizovat na základě různých přístupů např. vztahů v rodině, procesů socializace a její funkčnosti. Podívejme se na rodinu z pohledu vývojové a sociální psychologie.

Vágnerová (2012, s. 17) definuje rodinu jako „nejvýznamnější sociální skupinu, která zásadním způsobem ovlivňuje psychický vývoj dítěte“. Všichni členové rodiny na sebe vzájemně působí a ovlivňují se, aniž by o tom tušili. Poskytuje citové zázemí, jistotu a bezpečí (Vágnerová, 2012, s. 17).

Koťa, (2013, s. 69) charakterizuje rodinu jako základní jednotkou společnosti, která je tvořena rodiči a dětmi, někdy také prarodiči. Členy pojí společné soužití, vzájemná morální odpovědnost, pomoc a podpora.

Na rodinu lze pohlížet i z jiného úhlu, jako na základní kámen společnosti, nositele kultury, který poskytuje základ norem a hodnot dané společnosti (Výrost, 2008, s. 50)

Různorodost definic rodiny můžeme nacházet v nejrůznějších oborech, ale také filozofických pohledech a v neposlední řadě dle dané kultury. I přes veškerou snahu odborníků není možné ani dnes nalézt jednotnou definici pro všechny. Definice rodiny je tak v průběhu času stále více inkluzivní. (Miller, 2016, s. 12-13)

Pro účely a zúžení pohledu na vymezení pojmu rodina bude tato práce vycházet především z definice Vágnerové (2012, viz výše) a tedy pohledu na rodinu jako sociální skupinu, která vytváří základ a prostor pro zdravý vývoj dítěte.

1.2 Funkce rodiny

Funkce rodiny se neustále mění. Prochází mnoha společenskými změnami. V rámci společenských norem a hodnot společnosti. Podrobné členění uvádí Gabura (2012, s. 78-81) a to: **Biologicky – reprodukční funkce**, která je prezentována ve dvou formách, kdy fyziologická forma je uspokojení základních potřeb pro život (bydlení, strava, atd.) Reprodukční forma prezentuje prokreativní formu sexuality zabezpečující reprodukci. Někdy se také uvádí rekreativní forma sexuality, která souvisí s uspokojením sexuálních a erotických potřeb. **Emocionální funkce** – člověk pro svůj zdravý vývoj potřebuje pozitivní emoce od nejbližších lidí. Učíme se emoce přijímat, ale i dávat. Fungující rodina člověku dává pocit bezpečí, jistoty, pozitivních citů a vazeb. Zabezpečuje psychickou stabilitu svých členů v domácnosti. **Sociální funkce** – člověk si díky ní osvojuje komunikační dovednosti, učí se sociálním rolím. Formuje si vlastní identitu. Otvírá se prostor směrem k vnitřní společnosti a přijímá prospěšné podmínky. Díky této funkci se stáváme sociálními bytostmi (Gabura, 2012, s. 78-81). Někteří autoři, jako je např. Tamašová (2006, In Gabura, 2012), ji spojuje

s výchovnou funkcí. Dunovský (1986, In Gabura, 2012) ji charakterizuje jak socializačně výchovnou funkcí.

Riechel (2008, s. 185-188) charakterizuje funkci rodiny z pohledu sociologie. Zabývá se širším pohledem. Ne jenom v jakém prostředí člověk žije, jak se začleňuje, ale jako součást sociálního celku společnosti, ve kterém rodina žije, a vůči níž plní svou funkci a to sociálně reprodukční funkci, kulturně reprodukční funkci, biologickou – reprodukční funkci, ekonomickou funkci, terapeuticko – pečovatelskou a obrannou funkci.

Z pohledu sociální psychologie Kořa (2013, s. 70-71) uvádí, že většina vědeckých pracovníků se shoduje na těchto funkcích rodiny: **biologická neboli reprodukční funkce** – zajišťuje pokračování rodu a uspokojuje sexuální soužití partnerů. **Emocionální funkce** – je spojena s potřebou citových vazeb rodiny. Významnou roli sehrává hlavně v dětství a dospívání. Ventiluje jak pozitivní, tak negativní pocity. Vzájemné citové vazby a emoční klima si člověk odnáší do další etapy života. Delší doba odcizení od rodiny často vede ke vzniku např. citových deprivací, neuróz, hospitalismu. **Domestikační funkce** – je spojena se sociálně psychologickou a emocionální funkcí rodiny. **Ekonomická funkce** – uspokojování materiálních potřeb členů rodiny ve větším či menším poměru. Ve většině moderních rodin je zásadní spotřební a konzumní funkce. **Výchovná funkce** – rodinné soužití a individuální rozvíjení jedince, nacházení svého místa ve společnosti. Nefungující mezilidské vztahy v rodině vedou k rozpadu manželství, a tím negativně ovlivňují citové vazby dětí.

1.3 Adaptace rodiny a okolí

Adaptace je potřebná pro všechny členy rodiny a okolí, kteří přichází do kontaktu s přijatým dítětem.

S pojmem adaptace souvisí adaptivní chování, což v psychologickém slovníku stručně charakterizuje Hartl (2004, s. 8) jako „*směřování k uspokojení potřeb a vyrovnání se s požadavky okolí: u člověka je vědomé, soustředěné, zahrnuje též splňování subjektivních přání a tužeb*“.

Jandourek (2001, s. 11) popisuje „*sociální adaptace je výsledkem procesu začleňování jedince do struktury sociálních vztahů ve skupině a v organizaci*“. Průcha, Walterová, Mareš (2001, s. 11) charakterizují adaptaci jako „*přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám*“.

Splnění předepsané přípravy obvykle nezajistí přípravu všech členů domácnosti. Většinou se soustředí na manželský pár žadatelů. Jestliže v rodině žijí děti, je třeba připravit i je na nového člena. Považuje se za velmi užitečné setkat se s pěstouny, kteří již vykonávají PPPD. Může se tak například jednat o pobytové aktivity pro děti či celé rodiny, a zde navázat přátelství s konkrétními rodinami a jejich dětmi. Mnoho budoucích pěstounů si pokládá otázku, jak moc mají své děti zasvětit do této problematiky. Jak je připravit na tuto novou změnu, která nastane, aniž by je to nějakým způsobem poznamenalo. Důležité je vlastní děti zapojit do rozhovorů a seznámit je s touto formou pomoci (Zezulová, 2012, s. 27).

Biologické děti získávají jiný pohled na svět. Budují si vztah k lidským hodnotám, váží si více vlastní rodiny a mají často nejbližšího kamaráda. Příchod dítěte s individuálními potřebami je velkou zátěží. Je nutné, aby s přijetím dítěte souhlasily, protože se stávají součástí PPPD a zároveň nesmíme opomíjet jejich potřeby (Amalthea, 2010, s. 4).

Je ojedinělé, aby oba partneři současně dospěli k názoru, že přijmou dítě do své péče. S touto myšlenkou většinou přichází jeden z partnerů. Obvykle se jedná o ženu. Muži potřebují více času na rozmyšlení a ujasnění si, co je vlastně čeká. Rozhodnutí partnera by mělo být svobodné. Podstatou je pracovat během příprav i s muži. Stává se, že s příchodem dítěte je odsunut na vedlejší kolej. Přijaté děti svým příchodem změny celý chod rodiny (Zezulová, 2012, s. 30).

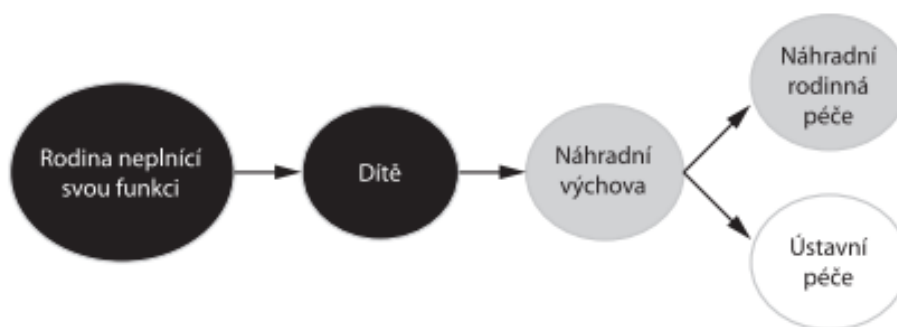
V okolí se ne vždy je možné setkat s pochopením ostatních lidí. Vyvstanou mnohé otázky ať pozitivní, nebo negativní od lidí, se kterými pěstoun nemá nic společného. Např. pošťačka, prodavačka v potravinách. Je potřeba být jako pěstoun i na tyto situace, co nejlépe připraven (Matej, s. 35, 2000).

Pro dobrou sociální adaptaci dítěte v rámci PPPD je vhodná příprava a diskuze ještě před přijetím dítěte, pokud možno u všech blízkých osob, se kterými se dítě setká. Jak taková příprava pro pěstouna vypadá, je zcela na jeho intuici a vlastních zkušenostech. Z toho důvodu se tato práce zaměřuje právě na zpracování této oblasti, především v rámci praktické části.

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ VÝCHOVA

Všichni nemají to štěstí, aby mohli vyrůstat ve své vlastní rodině a to z různých důvodů. Pokud biologická rodina selže a neplní své povinnosti, nastupuje umístění dítěte do náhradní rodinné péče nebo ústavního zařízení. Nejvhodnější se jeví příbuzenská pěstounská péče. Každé dítě by mělo mít možnost najít vhodné zázemí a vyrůstat v milující rodině poskytující mu ochranu a bezpečné prostředí pro jeho vývoj. Sobotková (2014, s. 13) uvádí: u malého dítěte je větší pravděpodobnost, že se dostane do náhradní rodiny. Poukazuje na problémy spojené s biologickými rodiči dítěte. Opakovaně, ale zbytečně je jim umožněno vyřešení svých dosavadních problémů, začít se řádně starat o dítě. Šance náhradní rodiny, tak dětem uniká. Principem je, že s více vytipovaných rodin, se vždy hledá ta nejvhodnější rodina pro určité dítě. Nehledá se dítě pro konkrétní žadatele.

Následující schéma usnadňuje pochopení procesu náhradní rodinné výchovy.

Obrázek I Rodina neplní svoji funkci (Bubleová, 2011, s. 35)

Jestliže v rodině nejsou uspokojeny základní potřeby a je ohrožen správný vývoj dítěte, tak je dítě odebráno a je mu poskytnuta náhradní výchova. To buď náhradní rodinná péče – jedná se o výchovu dítěte jinou osobou než rodiče. Poskytující mu tak žití v přirozené rodině.

Náhradní rodinná péče je v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Následující formy, které taktéž spravuje, jsou: osvojení (adopce), pěstounská péče, svěřením do péče

jiné fyzické osoby, poručenská péče. Všechny formy NRP jsou schvalovány soudem. Nejhlavnější zásadou je zájem, prospěch a blaho dítěte. (Sobotková 2014, s. 9-10)

Osvojení

Na začátek je nutné zmínit, že osvojení a adopce jsou jedny a též slova. Jedná se totiž o synonymum. V zákoníku nalezneme pojem osvojení, který je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který vyšel v platnost od 1. 1. 2014 (Bubleová, Vránová 2014, s. 6).

Jedná se o nejvyšší formu náhradní péče. Mezi osvojitelem a osvojencem vzniká příbuzenský vztah, jako mezi rodiči a dětmi. Veškerá práva a povinnosti spadají na adoptivní rodiče. Příbuzenské vztahy s biologickou rodinou zanikají. Osvojiteli se mohou stát pouze osoby, které dovršili 18 let a zajistí tak dítěti plnohodnotný život. Nesvéprávná osoba se nemůže stát osvojitelem (Bubleová a kol. 2011, s. 4).

Osvojení považuje za nejdokonalejší formu NRP. Zájemci jsou motivováni především snahou o doplnění jejich rodiny. I proto jsou jejich nároky vyšší. (Matějček, 1999, s. 14)

Pěstounská péče

Jedná se o formu náhradní rodinné péče dle občanského zákoníku, při které pěstoun pečuje o dítě a je zodpovědný za jeho výchovu. Mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jako mezi rodiči. Pěstoun má právo dítě zastupovat a spravovat v běžných věcech. Vyživovací povinnost k dítěti nemá. Pěstoun musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte nebo soud k výkonu výjimečných záležitostí. Hmotné zajištění dítěte spravuje stát a poskytuje přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali (Bubleová a kol, 2014, s. 7).

S účinností od 1. 1. 2014 došlo ke změně základního východiska pěstounské péče jako osobní péče o dítě třetí osobou. Pěstounská péče by měla být spíše dočasná, kdy děti svěřené do pěstounské péče své rodiče znají a předpokládá se jejich kontakt. Tato forma pomoci může řešit krize v rodině. Biologická rodina může požadovat navrácení dítěte zpět v souladu s Evropským soudem pro lidská práva. Preferuje se osobní péče o dítě příbuzným nebo blízkou osobou. Upřednostňuje se pěstounská péče před péčí o dítě v ústavech, nebo v jiných zařízeních ústavního typu. Informace a osobní styk rodičů s dítětem deklaruje prá-

vo v Novém občanském zákoníku a stanoví pěstounovi povinnost udržovat a rozvíjet vztahy s rodiči a příbuznými dítěte (Krausová, 2014, s. 8).

Svěření do péče jiné fyzické osoby

Ve chvíli, kdy se o dítě z jakýchkoliv příčin rodiče nestarají, přichází na řadu svěření do péče jiné osoby. Soud zpravidla sám stanoví osoby, které spadají do příbuzenského vztahu dítěte, popřípadě jiných osob, kterými rozumíme: osoba dítěti blízká, k němuž má vytvořený citový vztah, to znamená, že dítě přetrvává u sobě nejbližších lidí (Bubleová a kol., 2011, s. 42).

Poručenství

Do starostlivosti poručníka jsou svěřovány děti, které by mohly být osvojeny, ale z různých důvodů se pro ně nemůže najít vhodná rodina. Soud stanoví dítěti poručníka, a to v případech smrti rodičů nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti. Výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. V případě, že o dítě poručník osobně pečuje, vyplácí mu stát peníze obdobně jako u pěstounské péče. Tato osoba je také zákonným zástupcem dítěte. Jestliže ustanovená osoba o dítě sama nepečuje, tak je považována pouze za zákonného zástupce. Pokud jsou nalezeny důvody, že se fyzická osoba se nemůže stát poručníkem, automaticky se jim stává orgán sociálně právní ochrany dětí (Bubleová a kol. 2014, s. 8-9).

„Dítě může být svěřeno přímo do péče poručníka, případně, je-li nejprve umístěno v pěstounské péči, v jejímž průběhu nastanou skutečnosti odůvodňující ustanovení poručníka, mohou být stávající pěstouni ustanoveni poručníky. Mezi poručníkem a dítětem ze zákona rovněž nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.“ (Krausová, 2014, s. 5) Soud pravidelně kontroluje, jestli poručník plní svou funkci. (Krausová, 2014, s. 5)

2.1 Pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je speciální formou NRP. Od 1. června 2006 byla právní úprava pěstounské péče doplněna o speciální úpravu, která umožňuje dětem rychlejší cestu do náhradní rodiny, a to PPPD. (Kubíčková, 2011, s. 80).

Přesnější formulace a vymezení zákona je až v novele účinné od roku 2013. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně/právní ochraně dětí, 2013, §27a, odst. 7.

Pěstounské péče na přechodnou dobu poskytuje dítěti vyrůstat krátkodobě v přirozeném prostředí u proškolených pěstounů. Dítěti zabezpečuje tak právo na rodinný život podle Úmluvy o právech dítěte (čl. 20, 21) a v souladu s principy a cíli Národní strategie ochrany práv dětí. Odborná příprava pěstounů, jejich další vzdělávání patří mezi nejdůležitější částí procesu. Kontakt s biologickými rodiči případně s trvalou náhradní rodinou (osvojitelskou či pěstounskou) tito pěstouni umožňují a akceptují. Pro co nejrychlejší umístění dítěte do péče pěstounů je zřízena zvláštní evidence. Orgán sociálně – právní ochrany dětí podá soudu návrh na svěřeni dítěte do PPPD Macela (2013, s. 1-2).

Přechodnou dobou se rozumí:

- doba, kdy rodič ze závažných zdravotních či sociálních důvodů nemůže vychovávat své dítě.
- po uplynutí této doby lze dát souhlas rodiče s osvojením (matka může dát souhlas s osvojením nejdříve 6 týdnů po porodu, otec až po narození dítěte) Jedná se o případy odložených dětí, u kterých se čeká s osvojením na souhlas rodičů. Novorozenci nejsou umístěni do předadopční nebo předpěstounské péče.
- soud rozhodne o tom, že souhlas k osvojení není třeba – po nabytí právní moci (§ 821 občanského zákoníku, zpracováno dle Adopce.com, 2016).

Hlavním smyslem PPPD je především podpora a pomoc dětem i mladým lidem zvládnout náročnou životní situaci, která pramení ze ztráty domova a nečekaných osobních událostí. Nabídnout biologickým rodičům prostor a čas na vyřešení osobních problémů, kdy se nemohou dostatečně postarat o své dítě. Poskytnout odbornou diagnostiku, terapii a následnou prognózu vývoje dítěte. Skupiny dětí, pro které je tento typ pěstounské péče určen: děti, které sice mají vlastní biologickou rodinu či alespoň jednoho z rodičů, který bohužel není schopen se o dítě plnohodnotně postarat např. manželský rozvod, náhlé onemocnění, úmrtí v rodině, ztráta zaměstnání apod. Nebo také mladé a nezralé matky, které porodí děti

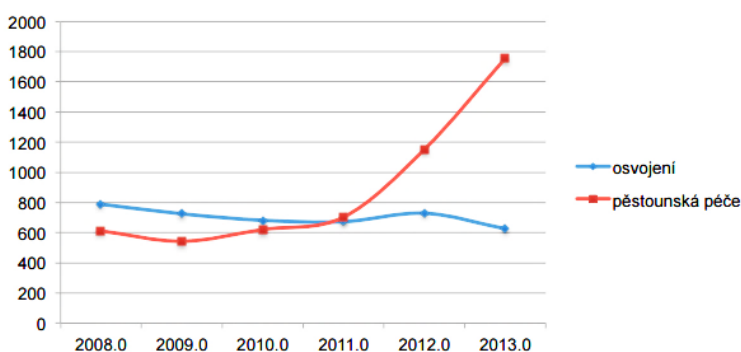
a nejsou schopny se o ně starat a zodpovědně tak plnit svou rodičovskou roli. Nemluvě o drogově závislých matkách, kdy děti potřebují určitý čas na doléčení. Dále do skupiny patří děti, které žijí v dlouhodobě dysfunkční rodině např. psychické či fyzické strádání, domácí násilí, zneužívání. Takové děti, kde je jeden nebo oba rodiče dlouhodobě ve výkonu trestu (Gabriel, Novák, 2008, s. 54-56).

Hlavním smyslem profesionální pěstounské péče je diagnostika dítěte v domácím prostředí a tedy prevence ústavní výchovy (Matějček, 2002, s. 32).

2.2 Pěstounské péče na přechodnou dobu v číslech

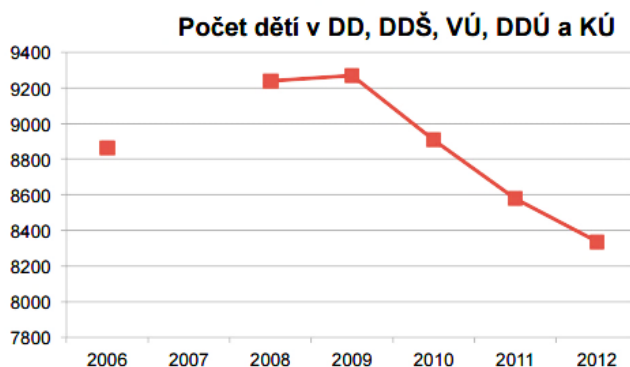
Hlavním cílem úpravy pěstounské péče bylo docílit kvalitnějšího života dětí. Umožnit dětem pobývat v rodinném prostředí, nebo alespoň prostředí, které se co nejvíce podobá rodině. V případě porovnání dvou následujících grafů je možné vidět, že skutečně díky novele zákona č. 359/1999 Sb. došlo ke snížení počtu dětí v ústavní péči a zároveň byla navýšena pěstounská péče.

Počet podaných žádostí o zprostředkování						
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
osvojení	790	725	682	673	729	626
pěstounská péče	612	543	621	703	1152	1756

Graf I Počet dětí v pěstounské péči (Šlesingerová, 2014, s. 13)

Rok	Děti v DD, VÚ, DDŠ a DÚ	Počet dětí v KÚ	Počet dětí v DOZP	Celkem dětí v ústavní výchově
2006	7459	1407		8866
2008	7820	1418		9238
2009	7878	1391	1063	10332
2010	7397	1513	926	9836
2011	7150	1428	834	9412
2012	6941	1397	769	9107

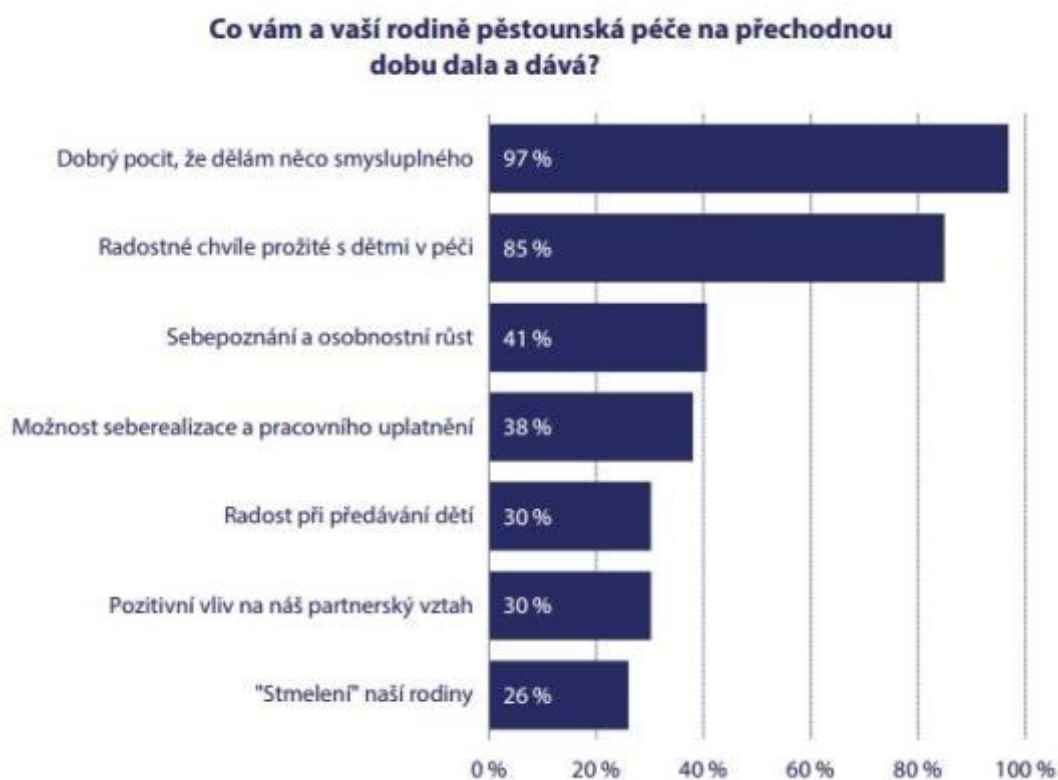

Graf II Počet dětí v ústavní péči (Šlesingerová, 2014, s. 17)

Při bližším pohledu, konkrétně na pěstounskou péči na přechodnou dobu, tak bylo zaznamenáno na počátku roku 2013 v evidenci osob poskytující PPPD přes 30 rodin, na konci roku byl počet rodin již více než 100 rodin. Na konci roku 2014 již bylo evidováno více než 250 rodin poskytující PPPD (Šlesingerová, 2014, s. 15).

Motivy pěstounské péče

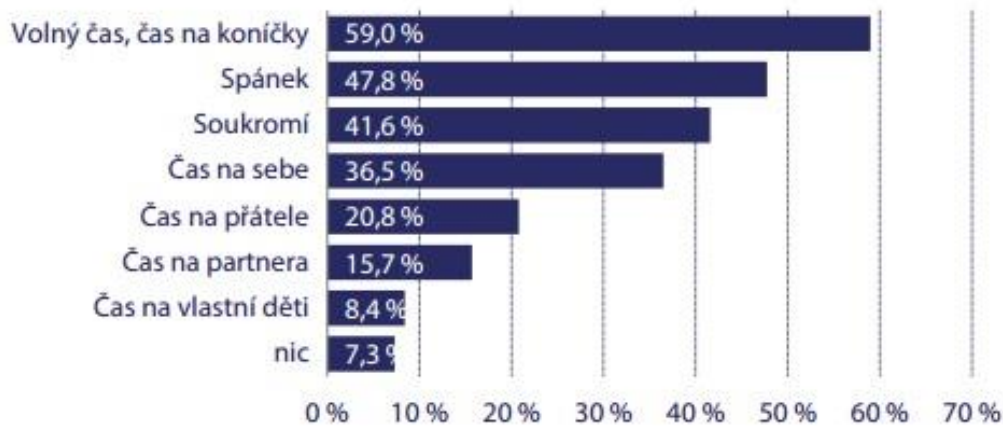
Pěstounská péče na přechodnou dobu má různé aspekty. Motivů, proč lidé se rozhodnou být pěstouny PPPD je několik. Přesto k těm nejčastějším patří dobrý pocit z toho, že dělají něco smysluplného, společně s radostně prožitými chvílemi s dětmi. Tuto skutečnost prokázal i výzkum provedený v r. 2015 se 400 pěstouny ze 7 krajů (Lumos, 2015).

Graf III Přínosy pěstounské péče na přechodnou dobu (Lumos, 2015)

Zároveň však rozhodnutí vykonávat PPPD znamená i výrazný zásah do životního stylu. Více jak polovina pěstounů uvedla, že jim pěstounská péče na přechodnou dobu bere volný čas a čas na koníčky. Pěstounská péče není práce na osm hodin denně, ale na 24 hodin denně (Lumos, 2015).

**Co vám a vaší rodině výkon pěstounské
péče na přechodnou dobu vzal? O co jste přišel(a) vy,
či vaše rodina?**

Graf IV Co výkon PPPD pěstounů z osobního života vzal (Lumos, 2015)

Na výkonu PPPD je pro pěstouny nejnáročnější nejistota budoucnosti dítěte (např. kdy není jisté, kam dítě půjde, zdali do ústavní péče či zpět k rodině, atd.). Dalším z náročných faktorů je dlouhé rozhodování soudů, které mnohdy ještě více prohlubují deprivaci dítěte, zatímco nejméně náročné je samotné předávání dítěte, což je jistě pro veřejnost relativně překvapující. Zároveň tato skutečnost potvrzuje fakt, že pěstouni jsou dobře připraveni pro svůj výkon (Lumos, 2015).

Graf V Nejnáročnější faktory pěstounství (Lumos, 2015)

Během zavádění pěstounské péče na přechodnou dobu existovaly, a u veřejnosti ještě jistě stále existují pochybnosti. Přesto dle výzkumů a dosavadní praxe všech subjektů PPPD (soc. pracovníci, soudy, pěstouni, děti) je tato cesta péče a výchovy dítěte skutečně tou správnou cestou k lepšímu a kvalitnějšímu životu dětí.

2.3 Přínosy pěstounské péče na přechodnou dobu

Ředitelé dětských domovů a někteří odborníci (např. Derevjaníková, 2011, Bohovicová, 2006, Matej a kol. 2000) uvádí pozitivní vliv PPPD na vývoj dětí v oblasti komunikace, motoriky a emocí. Pobyt v rodině je u dítěte znatelný už od 3 – 6 týdnů. Měřitelné ukazatele jako jsou školní výsledky, sociální dovednosti apod. U dětí vedou ke zlepšení (Šmajdová Bušová, 2015, s. 21).

Mezi lidmi a odbornými pracovníky panuje stále mnoho pochybností spojených s PPPD. Zde máme poskytnuty poznatky z řad pěstounských rodin, které se několik let věnují této práci. Jak uvádí rodiny, které dítě převzaly z PPPD. Děti nejsou poškozeny ústavní deprivací. V rodině se učí to nejdůležitější a to vytvořit si pevnou vazbu k pečující osobě. Překvapující až je, jak dítě dokáže tuto vazbu v případě nouze přenést na jiného člověka. Zvyšuje se šance na dobré začlenění do společnosti. Psychomotorický vývoj dítěte není opožděn. Dítěti je věnována veškerá pozornost a žijí chod běžné rodiny - rodinná prostředí jsou si podobnější, oproti pobytu v ústavní výchově. U pěstounů zažijí nošení, houpání, chování a jsou rozvíjeny individuální potřeby, zazívají běžný život. Děti v ústavním zařízení nepřijdou do kontaktu s muži, protože se personál skládá pouze ze žen. I vzpomínky na prožité dětství mají zachovány v podobě fotodokumentace a se záznamy, jak trávilo čas pobytu u pěstounů, kteří je důvěrně znají a tyto zkušenosti předávají budoucím rodičům. Pěstouni zajišťují dítěti veškerá lékařská vyšetření a prohlídky. V případě hospitalizace nastupuje do nemocnice jako doprovod (Kolovrátek, 2015, s. 7).

3 PŘÍPRAVY PĚSTOUNŮ NA PŘECHODNOU DOBU

Zkušení odborníci radí pěstounům, že by měli o svém rozhodnutí hovořit především v širší rodině. Je totiž velice potřebné, aby vlastní děti, babičky, strýčkové, neteře, synovci a jiní příbuzní přijali dítě do rodiny. Rozhodnutí ovšem zůstává na každém budoucím pěstounovi, neboť on bude ten, který se o dítě bude denně starat. Otázky, které by si měl každý pěstoun uvažující o této formě zodpovědět: Mám dost fyzických a duševních sil, abych dítě vychoval/la? Jsem tolerantní a otevřený vůči druhým? Zajistím dítě finančně? Co se mi v životě podařilo, co jsem dokázal? Co se mi povedlo, co mi schází? Jaké bylo moje dětství? Jaké je moje manželství? Jsem ochoten/na se přizpůsobit? Věřím, že přesvědčím okolí, že toto rozhodnutí je správné? Nebude pro mě dítě překážkou v profesní dráze? Dovedu si představit, co obnáší výchova dítěte? Dovedu si konkrétně představit, jaké by dítě mělo být? Dovedu posoudit, jaké dítě bych opravdu nedokázal/a vychovávat? Mohu upřímně říci, čím mohu být dítěti prospěšný/á? Matějček (2002, s. 22).

Krajský úřad vyzve zájemce o PPPD absolvování psychologického posouzení. Na profesionální pěstouny jsou kladeny vyšší požadavky, než na většinu osvojitelů a pěstounů. Co se týče odborných příprav. Pěstouni musí absolvovat 72 hodin příprav. Jedná se jen o povinný základ. Dobrovolně pak mohou využít doplňující vzdělání k této problematice. Sobotková (2014, s. 14) zmiňuje sdružení, která pomáhají náhradním rodinám. Brněnské Sdružení pěstounských rodin, Středisko náhradní rodinné péče Praha, občanské sdružení Rozum a cit, o. s Amalthea a Triada. Ve Zlínském kraji se jedná např. o Centrum náhradní rodinné péče, Domino, Strop.

Přípravu na náhradní rodičovství vnímají odborníci a budoucí pěstouni jako za velmi důležitý proces. Zároveň, ale dodávají, že se na to nedá připravit. Přípravné kurzy slouží k seznámení a k nastínění problematiky PPPD. **Schéma příprav:**

I. Základní přípravný kurz – školení pro všechny typy NRP. První osobní schůzka s žadatelem – jedná se o individuální setkání se sociální pracovnící, která budoucí žadatele doprovází celou přípravou. Sociální pracovníce má za úkol získat co nejvíce informací a udělat si představu do jaké rodiny tyhle ohrožené děti budou přijaty. Zkoumá jejich životní nastavení a jejich vztahy s okolím a povědomí o problematice ohrožených dětí. Pak společně s žadatelem vytváří individuální plán přípravy. Okruhy otázek, s kterými se žadatel setká v úvodním rozhovoru – osobní údaje o žadatelích - věk, vzdělání, počet dětí atd. Základní informace vztahující se k minulosti žadatelů. Vztahové vazby a úloha ve společnos-

ti, v životě. Motivace k přijetí dítěte do PPPD a jaké dítě by chtěli přijmout a proč? Informace o dětech, které v rodině žijí – zdravotní stav, sourozenecké vztahy, věk a projevy chování. Reakce okolí a kdo všechno ví o rozhodnutí žadatelů přijmout dítě. Co očekávají, na co by měla být především zaměřena příprava. S jakými změnami počítají po přijetí dítěte, na co se těší a z čeho mají obavy. Jejich plány do budoucna. Teoretická příprava – **1. Úvodní setkání skupiny.** Zaměřené na seznamování a vstupní informace o kurzu. **2. Sociálně – právní problematika NRP** – okruh jednotlivých forem NRP a její legislativy. **3. Psychologické a zdravotní oblasti NRP** – působení okolí, navazování kontaktu s dítětem. Práce s minulostí. **4. Rodina a náhradní rodina** – adaptační fáze po příchodu přijatých dětí do rodiny, komunikace s biologickou a náhradní rodinou. Potřeby nových rodičů. Tyto bloky slouží k předání co nejvíce informací o náhradním rodičovství s cílem objektivně poskytovat reálné zkušenosti ve výchově dítěte v nové rodině.

II. Nástavbový přípravný kurz – určený pro PPPD, kteří již absolvovali základní kurz. Časové rozmezí této přípravy je 30 – 40 hodin. Jedná se o rozšířenější formu kurzu zaměřenou na celou rodinu a plánů do budoucna. Následné odloučení dítěte a předání do nového prostředí.

III. Další kurzy přesahující povinný základ – možnost dalšího vzdělávání (Vávrová, s. 10-24, 2012).

Obrázek II Schéma příprav pěstounů PPPD (Příprava na PPPD, 2016)

Velmi přínosné jsou také osobní zkušenosti a poznatky od lidí, kteří již přijaté dítě ve své péči mají. Nejlépe je vyhledat takové lidi přímo a co nejdřív, ještě před podáním žádosti o zprostředkování. Problematikou náhradní rodinné péče se zabývá rovněž řada neziskových organizací, které mohou kontakt se zkušenými náhradními rodiči zprostředkovat. Nabízí také různé workshopy, semináře, přednášky Bubleová a kol. (2014, s. 23).

3.1 Motivace

Motivace je u každého z nás jiná. Jaká je motivace budoucích pěstounů a co je vede k rozhodnutí? Škála rozhodování je dlouhá a je spojena ne s jedním, ale více motivy.

Hlavní motivací je láska k dětem a vlastní potřeby netvoří první místo v žebříčku hodnot. Respektují a dokáží dítě mít rádi. Nejeví touhu jej vlastnit a vztah k jeho původní biologické rodině plně chápou. Pěstouni jsou si vědomi, že pro dítě jsou náhradními rodiči, kde biologická rodina dítěte nezvládá nastalou životní situaci a nemá podmínky k výchově (Hledáme rodiče, 2013, s. 7).

Škoviera (2007, s. 54 - 55) motivací k náhradnímu rodičovství můžeme rozdělit na následující kategorie a to motivy zveřejněné, nezveřejněné, skryté. Velkou roli v celém procesu zde hrají ženy pěstounky a jejich potřeba naplnění nejen biologického, ale psychologického mateřství. Jedná se právě o ony, které přijdou s ideou přijmout dítě do PPNP a muž je ten, který s tím souhlasí. V případě odlišného etnika a rasy je nutné zmínit, že náhradní rodiče nejprve uvádějí, že by neakceptovali dítě jiného etnika. Postupem času, ale svůj názor mění. Odborníci uvádějí následující motivace: není možnost dostat „bílé dítě“. Na barvě pleti nezáleží, potřeba sociální prezentace.

Rodičovství ovlivňuje hned několik motivací. Někdo touží po velké a početné rodině. Jiný zase takové potřeby nemá. Preferuje se spíše osobní růst a úspěšnost. Ovlivňují je společenské normy a hodnoty, která společnost aktuálně uznává. Hlavním motivem náhradní výchovy je pomoci dítěti v obtížné životní situaci. Za důležité považujeme zmínit skutečné představy pěstounů, kteří mají mnoho zkušeností s výchovou svých vlastních dětí. Berou dítě takové, jaké je. Nepotřebují si nic dokazovat a nevžívají se do role vlastních rodičů. Musíme ale podotknout, že se většinou jedná o dítě, které přišlo znevýhodněného sociálního prostředí a jeho výchova je poněkud náročnější (Vágnerová 2012, s. 6 -9).

Zezulová (2012, s. 19) poukazuje na problém některých lidí, kteří se domnívají, že se pěstounství lidé věnují pouze pro peníze.

Sobotková (2014, s. 12) uvádí, že většina pěstounů má již odrostlejší děti a rozhodli se věnovat opuštěným dětem, které to potřebují. Chtějí využít sílu, kterou ještě mají a zkušenosti s výchovou. Slovy pěstounky: „Nebrali jsme si děti proto, že by nám něco chybělo, ale proto, že nám něco přebývalo – láska.“

3.2 Kritéria

Osoby věnující se PPPD bychom měli považovat za profesionály umožňující zdravý vývoj a výchovu ohroženého dítěte v náhradní rodině, která poskytne bezpečí a jistotu po dobu několika týdnů až měsíců. Tento pobyt je oporou a pomocí vyrovnat se s těžkými zážitky a traumaty z minulosti. Fungující rodina, i když náhradní, je spojujícím mostem k další životní cestě dítěte, ať už dojde k biologické rodině, nebo k adoptivní. Komunikační schopnost pěstounů je jeden ze základních předpokladů k dobré spolupráci s budoucí rodinou dítěte a kvalifikovaných odborníků. Posuzuje se: **rodinná situace**, zdali je partnerský svazek stabilní, trvá alespoň 5 let, a to bez aktuálních problémů. Samožadatelé - osoby jsou smířeny s tím, že jsou bez partnera a aktuálně nový vztah nehledají. Děti žijící v rodině chápou smysl PPPD. Jejich potřeby nejsou nijak ohroženy. Nemají větší výchovné problémy. Pokud bylo do rodiny dříve přijato dítě z NRP je dobré, aby uplynul aspoň jeden rok. **Životní zabezpečení a bydlení** – zde se hodnotí bytové podmínky jako vybavenost, kvalita bydlení. Dostatek prostoru a soukromí pro nově přijímané dítě. Neakceptují se dlouhy ani exekuce. **Osobnostní charakteristika a zdravotní stav** – pěstouni musí být dostatečně osobnostně vyzrálí lidé s životními zkušenostmi. Jedná se o náročnou a psychicky vyčerpávající pomoc. Ideální věk 28-65let. Samozřejmostí je trestní bezúhonnost, dobrý zdravotní stav. Žadatelé nečekají vděk od dětí, umí uznat chybu. Oba souhlasí s rozhodnutím přijat dítě do PPPD. **Podpůrná síť** – podpora svých přátel a známých. Nečeká se pochopení od všech (Macela, 2013, s. 2-3).

Gabriel (2008, s. 60-62) uvádí: důležitou složkou je osobností vybavenost pěstouna, dále odpovídající znalosti a zkušenosti. Odborníci diskutují také o vzdělání budoucích pěstounů na vyšších odborných dokonce i na vysokých školách. V rámci samostatného studijního oboru. Psychologové zabývající se náhradní rodinnou péčí se shodují: pěstouni musí být

vnitřně vyrovnaní a při výchově dítěte obezřetně navazovat citovou náklonnost s tím, že po nějaké době dítě opustí náhradní rodinu. Dále bohaté zkušenosti s výchovou dětí, a to vlastních nebo nevlastních nebo alespoň v rámci své profese učitele nebo vychovatele. Praxe získaná v rámci vedení např. volnočasových aktivit není dostačující pro toto povolání. Pokud žijí v rodině děti, ať už vlastní, nebo nevlastní, je zde důležitý věkový rozestup mezi nimi. Usiluje se o to, aby vazby s biologickými rodiči zůstaly zachovány, pokud to umožňuje situace. Snahou pěstounů je posílení výchovných a pečovatelských schopností rodičů a jejich příprava na návrat dítěte původní rodiny. Dle Bubleové (2002, s. 32) je nutné, aby pěstouni byli dostatečně proškoleni a seznámeni s psychologíí, pedagogikou, zdravotními a sociálně - právními okruhy této problematiky.

3.3 Narušení soukromí rodiny

Je-li to možné a pro rodinu a dítě bezpečné, je dobré zachování vztahu mezi biologickými rodiči a dítětem. Vztahy by měly být podporovány. Za velmi důležité se považuje vzájemná spolupráce mezi rodiči a pěstouny na přechodnou dobu.

Posuzování a vhodnost kontaktů se posuzuje individuálně dle potřeb dítěte. Setkání nemusí probíhat pouze s rodiči, ale také s prarodiči, tetou, strýcem. Může se jednat o osobní setkání, telefonát či dopis. Osobní setkání může probíhat v domě pěstouna, pokud se jedná o miminko. S tím, že nehrozí žádné nebezpečí a pěstouni souhlasí se setkáním, obvykle probíhá na neutrálním místě. Mezi pěstouny, rodiči, organizací a sociálními pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí vzniká Dohoda o kontaktu dítěte s příbuznými vymezená časem, místem (Amalthea 2010, s. 4).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Bakalářská práce je zaměřena na laickou přípravu pěstounů v rámci PPPD. V teoretické části byly definovány dosavadní koncepty a poznatky v této oblasti. Praktická část je zaměřena na zkoumaný problém v oblasti pěstounské péče na přechodnou dobu a specifikuje blíže samotnou přípravu pěstounů.

Úvod kapitoly se věnuje cílům výzkumu, výzkumnému problému a metodologii výzkumu, která byla použita pro účely této práce. Druhá část kapitoly popisuje interpretaci získaných dat, která jsou na závěr této práce sumarizována.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem se rodiny ze Zlínského kraje připravovaly na příchod dítěte do PPPD v rámci své rodiny a blízkého okolí.

4.2 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Základem každého výzkumu je výzkumný problém a výzkumné otázky, které plní základní dvě funkce: pomáhají zaostřit výzkum a ukazují také cestu, jak výzkum vést (Švaříček a Šedřová, 2007).

Prostřednictvím výzkumu budeme zkoumat odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, která zní: *Jakým způsobem se rodiny ze Zlínského kraje připravovaly na příchod dítěte do PPPD v rámci své rodiny a blízkého okolí?*

Mezi dílčí výzkumné otázky jsme pak zařadili tyto:

- 1) Jak se rodina připravuje na PPPD ve svém partnerském životě?
- 2) Jak rodina připravuje na PPPD své biologické děti?
- 3) Jak rodina připravuje na PPPD svou širokou rodinu a blízké okolí?

4.3 Metody výzkumu

Vzhledem k charakteru výzkumu a samotného výzkumného problému jsme se rozhodli výzkum realizovat kvalitativně. Kvalitativně vedený výzkum je zaměřený přímo na subjekt. Snaží se popsat subjekt přímo uvnitř sociálních jevů (Mioviský, 2006, s. 77 – 78).

Polostrukturované interview

Pro účely výzkumu bylo zvoleno polostrukturované interview, které bylo složeno z několika základních oblastí a poté bylo u každého respondenta dále specifikováno na základě jeho odpovědí, tzn., že respondent byl doptáván na další podrobnosti.

Polostrukturované interview je charakteristické určitým schématem, které je pro výzkumníka závazné. Toto schéma je obvykle složeno z okruhů otázek, na které se bude výzkumník ptát. Během interview je možná zaměňovat pořadí okruhů dle potřeby a možností jej dále upravovat tak, aby bylo docíleno maximální výtěžnosti interview. Přesto je nutné si stanovit „jádro interview“, což je minimum témat a otázek, které musí vždy zodpovězeny. Díky tomu je zajištěna určitá jistota, že v rámci výzkumu budou probrána relevantní témata (Mioviský, 2006, s. 159-161).

Základní otázky, které byly v interview stanoveny:

- I) Identifikace účastníka – věk, místo, partner (ano/ne), věk dětí, doba po kterou je pěstoun/ka
- II) Partnerský život (výzkumná otázka č. 1)
 - jak probíhalo otevření tématu PPPD s partnerem?
 - jakým způsobem se partner podílel na rozhodnutí o PPPD?
 - jak jste se s partnerem připravovali na příchod dítěte (mimo povinnou přípravu)?
 - jaké změny jste očekávali ve svém partnerském životě? (vzájemný vztah, organizace času a práce,...)
 - a jaké změny se skutečně udály ve vašem partnerském životě?
- III) Biologické děti (výzkumná otázka č. 2)
 - jak probíhalo otevření tématu PPPD s dítětem/děťmi?
 - jakým způsobem se dítě/děti podílelo/y na rozhodnutí o PPPD?

- jak jste se s dítětem/děťmi připravovali na příchod dítěte?
- jaké chování jste očekávali u svých dětí po příchodu dítěte z PPPD?
- a jak se skutečně chovaly děti po příchodu dítěte z PPPD?

IV) Široká rodina a blízké okolí

- jakým způsobem jste rodinu a blízké okolí seznámili s rozhodnutím o přijetí dítěte do PPPD?
- jakým způsobem vás ovlivnili názory a postoje široké rodiny a blízkého okolí na PPPD?
- jaké chování jste očekávali u své široké rodiny a blízkého okolí po příchodu dítěte z PPPD?
- a jak se skutečně chovali lidé z široké rodiny a blízkého okolí po příchodu dítěte z PPPD?

4.4 Výzkumný soubor

Základní soubor výzkumu tvořily všechny pěstounské rodiny na přechodnou dobu ve Zlínském kraji. Výběr výzkumného souboru probíhal záměrně, na základě přímého kontaktu s pěstouny při příležitosti společného setkávání pěstounů. Další část vzorku byla získána pomocí metody „sněhové koule“, kdy na základě získaných prvních respondentů byli získáni další respondenti (Miovský, 2006, s. 131 – 132).

Výzkumným souborem se tak stalo 5 respondentek, které splňovaly kritérium aktivní účasti na pěstounské péči na přechodnou dobu ve Zlínském kraji. Jednotlivá interview probíhala během listopadu 2015 až ledna 2016, byla realizována v domácím prostředí respondentek nebo v rodinném centru ve Zlíně. Věkový průměr žen, byl padesát let. Pěstounky byly obeznámeny s výzkumem mé práce. Z důvodu zachování anonymity jsou jejich jména zařazeny pod čísla. **Respondentka č. 1** - 47 let, partner 52 let, 2 vlastní děti, **Respondentka č. 2** - 52 let, partner 62 let, 5 vlastních dětí, **Respondentka č. 3** - 46 let, partner – věk neveden, 3 vlastní děti a 1 dítě v pěstounské péči. **Respondentka č. 4** – 50 let, bez partnera, 2 vlastní děti. **Respondentka č. 5** – 50 let, bez partnera, 1 vlastní dítě.

4.5 Metody zpracování dat

Jednotlivá interview byla zaznamenána na hlasový záznam pomocí diktafonu. Stejně tak byl součástí i souhlas respondentů s pořízením hlasového záznamu pro účely výzkumu. V rámci zpracování dat byla veškerá osobní data anonymizována.

Následně byla interview z hlasových záznamů doslovně přepsána tak, aby byla vhodným podkladem pro analýzu dat, a to skrze otevřené kódování. Kódování představuje operace, díky nimž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novým způsobem. Přepsané interview – analyzovaný text je rozdělen na jednotky, a těmto jednotkám je přidělen určitý kód. Paralelně, jak jsou tvořeny jednotlivé kódy, je nutné zaznamenávat do seznamu již existující kódy. Ve chvíli, kdy je kódování všech dat dokončeno včetně seznamu kódů, je možné začít se systematickou kategorizací. (Šedřová a Švaříček, 2007, s. 211 – 222)

Ve chvíli, kdy během analýzy textu došlo k přiřazení kódů do jednotlivých podkategorií, které byly následně seskupeny do hlavních kategorií. Hlavní kategorie byly dále zpracovány pomocí techniky „vyložení karet“. Jedná se o techniku, kdy kategorie a v ní obsáhlé kódy jsou uspořádány do nějakého vzorce či linky, která tvoří převyprávění obsahu kategorie (Šedřová a Švaříček, 2007, s. 226).

5 ANALÝZA DAT

Kapitola se věnuje informacím, které byly zjištěny z realizovaných interviewů. Na základě otevřeného kódování (technika je popsána výše) vznikl seznam kódů, které byly rozřazeny do menších kategorií (podkategorie) a následně byly zpracovány do hlavních kategorií: reakce rodiny a okolí, pocity, motivy, konstatování. Hlavní kategorie byly přepracovány pomocí techniky „vyložení karet“.

5.1 Reakce rodiny

Podkategorie: partner, vlivy nejbližších, reakce rodiny, děti, vnuci.

Respondentky, které žijí v partnerském vztahu, nezaznamenaly žádné změny. Vyzdvihují fakt, že nejsou na pěstounskou péči sami, že je pro ně partner skutečnou oporou a pomáhá jim, jak je to jen možné. Partneri tuto skutečnost respektovali a brali ji věcně. Pěstounky byly spíše opatrnější a měly pochybnosti o své kompetenci a zodpovědnosti vůči dětem. Respondentka č. 2 *„Měla jsem pochybnosti, jestli budu ve svém věku ještě schopná pečovat o tak malé dítě.“* Respondentka č. 1. *„Bála jsem se těchto změn, i když jsem si to moc přála.“*

Oproti tomu pěstounky, které uvedly, že jsou bez partnera, vnímají jeho absenci jako viditelnou a skutečně chybějící. Respondentka č. 5 *„ Měla jsem dvě manželství, a jakože nic moc. Teda první dobré, ale manžel zemřel a druhý velice nedobrý člověk. Tak než zase po této stránce, se s někým zlobit. Tak se radši budu zlobit s těma dětma“.*

Dvě pěstounky jsou dlouhodobě bez partnerů. Většina dotazovaných pěstounek žije v samostatné domácnosti, takže děti i rodiče je chodí navštěvovat. Pěstounka č. 3 žije v domácnosti s celou rodinou.

Co se týká reakce vlastních dětí, se pěstounky shodly na tom, že všichni členové rodiny je podporují a respektují jejich rozhodnutí. Respondentka č. 2 *„ Dokonce ta mladší dcera mi řekla, že po mně chtěla ještě jednu sestru“* Respondentka č. 5 *„ Mami, jsem na tebe pyšná, že ses rozhodla takto někomu pomáhat. “*

I přes většinou pozitivní reakce členů rodiny se vyskytla i výjimka. Syn respondentky č. 4. měl velmi silné výhrady k romským dětem a nepřál si, aby jeho matka takové děti měla v pěstounské péči.

„*Nechci, abys pečovala o jejich děti*“. Problém nastal v dětství, kdy jako malý zažil špatnou osobní zkušenost s romskými spoluobčany. Odbourávání těchto bariér nastalo až po čtyřech měsících jak u syna, tak u vlastní matky tím, že respondentka přijala dva romské sourozence do PPPD. Vztahy v rodině tyto děti mírně ovlivnily „*Syn mě navštěvuje dál, matka zřídka a drží si odstup*.“ Z rozhovoru je patrné, že pěstounku tato situace v rodině tíží.

Respondentka č. 1 „*Negativní postoj zaujal jen můj bratr, ten byl zásadně proti, aniž by si nechal cokoli vysvětlit*“. S bratrem má velmi dobrý vztah a takovou reakci nikdo v rodině nečekal.

Komplikace nastaly i u respondentky č. 3, její dcera se zprvu jevila bez pochybností. Po návštěvě sociálních pracovníků bylo ale zjištěno, že bude mít velký problém se od dětí odpoutávat. Respondentka č. 3 „*Je potřeba dát do hlavy, i těm dětem, že ví, že prostě, přijde další a že, mu bude dobře tak, jak je to prostě dané, takže i ta Andrea to nakonec zvládla velice dobře*.“

Důležité je také podotknout, že některé tyto pěstounky jsou již babičkami, takže vliv vnuček a vnuků pociťují. Setkávají se s otázkami jako: Respondentka č. 2 „*Babičko, proč není s maminkou? Přece miminka mají být s maminkou*“. I těmto dětem v rodině je nutné vysvětlovat celou situaci a obzvláště zdůrazňovat rozdíl mezi pěstounstvím a biologickou rodinou. Mnohdy je nutné děti ujišťovat o skutečnosti, že ony nejsou v rodině jen na „návštěvě“, ale jsou v ní navždycky. Respondentka č. 3 ujišťuje vnuka „*Jsi náš a pořád nám zůstaneš*“.

5.2 Okolí

Podkategorie: sousedské vztahy, názor druhých,

Vnitřní okolí to jsou většinou naši kamarádi, spolupracovníci atd. R4 a R5 jsou vnímány jako ženy, které se věnují už delší čas dětem (SOS dětské vesničky, Klokánek) a jejich rozhodnutí o práci pěstunek nikoho nepřekvapilo a všichni to očekávali. Reakce přátel všech pěti respondentek jsou velmi podobné tím, že to vzali velmi kladně. S negativními názory se pěstouni nesetkaly, spíše se zvědavostí a dotazy, co tato práce obnáší.

R2 „*Kamarádi manželovi řekli, že jestli se nezbláznil, že v tak vysokém věku si pořídil malé dítě, když mě vidí huškat kočárek*“ a on říká „*Karel Gott má ještě ve vyšším věku, takže ať se do toho neplantají.*“

Naše okolí nás většinou posuzuje podle svých postojů a názorů, neuvědomují si, že každému vyhovuje něco jiného. R1 „*Na názory druhých lidí jsem nikdy nedala, protože vím, že umí ublížit.*“

Spíše tyto pěstouny většina blízkého okolí obdivuje, čemu se věnují. Diví se, že nechtějí radši odpočívat a mít svůj klid. Z výzkumu vyplývá, že nejbližší kamarádky těchto respondentek se rády přizpůsobí, hlavně časově kvůli dětem. Pokud o dítě pečuje sama pěstounka, okolí se jí snaží vypomáhat.

R3 „*Opět okolí, všichni mě chtěli být nápomocni, ale já jsem nechtěla.*“

R5 „*Co já mám specifické, tak já mám zrovna velice špatné sousedy*“ Sousedské vztahy všech respondentek kromě R5 jsou přátelské a bez konfliktů.

R5 se snaží tuto nepříjemnou situaci nějak vyřešit. Tuto negativní zkušenost se snaží rozebírat se svými kolegy pěstouny a tím poukázat na tento problém, kdy nenávisť a zloba této rodiny hraničí se strachem o život dětí i sebe. R5 „*Soused mi pověděl, že hodlá sehnat dynamit a dynamitem mi vyhodit jako barák do luftu, takže já vůbec nikdy nevím, jestli se mám kam vrátit. ... Opětovné volání policie ničemu nepomáhá a nic neřeší.*“

5.3 Pocity

Podkategorie: láska, štěstí, pocit naplnění, přání, radost, obavy

Kategorie pocity je jednou z nejobsáhlejších kategorií. V každém rozhovoru se vyskytvalo slovo láska a to ve spojení s dítětem. Lze tak postřehnout, že pěstounství se věnují skutečně osoby, které milují děti. Co neměli štěstí na rodinu a spokojená rodina je pro ně vše na světě. Většina se shoduje, že pocity, které u tohoto typu pomoci zažívají, jsou k nezaplacení a nevyměnily by je za nic na světě. Pocit radosti, naplnění, štěstí. R2 „*Když se podíváte do postýlky a tam se na vás směje malé děťátko, prostě jaká únava“?*

Pěstouni se v jednom bodě shodli, že tyto děti potřebují hlavně lásku, která jim chyběla a chybí (absence lásky), aby byly spokojené, také potřebují mantinely, pravidla a řád je to pro ně určitá jistota. Pěstouni se musí hlavně obrnit trpělivostí a tato práce se nedá dělat

bez srdce a emocí. R1 „*Člověk má čas na tohoto človíčka, a hlavně ho hřeje na srdci, že mu pomáhá.*“ Radost z práce, která má smysl a pomáhá těmto dětem a rodinám. R3 „*Každý má svoje nálady, každý vždycky nějak vybuchne nebo něco, ale to dítě vím, že je to takový stmelovač.*“ Největší přání těchto pěstounů je, aby tyto děti, ať půjdou do vlastní, či biologické rodiny, byly šťastné.

R1 „*Můj manžel měl hlavně obavy s loučením toho dítěte.*“ Všichni pěstouni se shodují, že nejhůře nesou loučení s prvním přijatým dítětem. Mají však vidinu, že přijde další dítě a také si uvědomují, že je to tak dané, že to tak musí být. R4 „*Moje rodina přijala miminko výborně, nadšeně a těžce pak nesli jeho odchod.*“

5.4 Motivy

Podkategorie: pomoc druhým, být vzorem, náplň života, splnění snů.

Pro všechny tyto pěstouny je největším motivem pomoc druhým, kteří jsou v nouzi. Není jim lhostejný osud dětí a chtějí konat smysluplné věci a poskytovat jim tu nejvyšší možnou péči. Respondentka č. 2 „*Protože to nedělám pro sebe, ale pro ni, takže důležité je aby ona přešla do dobrých rukou.*“

Respondentka č. 1 „*Musím říct, že mě to starání o někoho druhého naplňuje a říkám si, že děláme opravdu dobrou věc.*“

Vlastním přístupem a svým chováním ukazují svým nejbližším, že můžeme pomoci, komu chceme, když to dovolíme. Záleží jenom na nich, aby pracovali na tom stát se lepšími lidmi v budoucnosti. Přání a náplň života pěstounů je, aby tyto děti měli lepší start do života a zažily běžný chod rodiny se vším, co to přináší.

Respondentka č. 3 „*Já i myslím, že dcery jsou velice dobře vybavené pro život, uvidí, že ten svět má i ty černé stránky, aby se byly schopné vcítit do druhého a aby chápaly ty lidi, a hned někoho neodsuzovaly, aby chápaly, že každý má nějaké podmínky pro život a že každý nemá štěstí.*“

Respondentka č. 2 „*Navíc já jsem to vlastně chtěla udělat i proto, abych ovlivnila i ty své děti, protože, děti, ať jsou malé nebo velké, furt se učí příkladem.*“

5.5 Konstatování pěstounů

Podkategorie: vlastní iniciativa, vzdělání, nové podmínky,

Manželský pár než je schválen do evidence pěstounů projde ročním vzděláváním. Pokud se uchází o tuto práci pouze člověk, který žije sám, tak touto přípravou prochází jenom on. Ke komunikaci s úředníky v rámci rozhodovacího řízení se respondenti vyjádřili spíše negativně. Shodují se, že příprava byla jenom v základních věcech, trvá jeden rok, což je dosti zdoluhavé a budoucí pěstouni se musí obrnit trpělivostí. R4 „*Ale pro mě, já chci víc, já chci víc aby, když tu práci chci dělat prostě na sto procent, tak já chci, abych se něco naučila a já jsem se nenaučila nic.*“

R3 „*U nás trošičku nastal zlom po prvých přípravách, protože my jsme byly v typu příprav. Pride (poznámka: Program Pride je systémy přípravy pěstounů) a to jsou prostě různá videa přebraná z Ameriky, ale spíše nám tam začalo vadit, že kdyby to dítě bylo větší, tak už by narušovalo celou rodinu.*“

R5 „*Navodili různé situace a vy vlastně začnete v hlavě přehodnocovat, jestli to vůbec zvládnou, jestli to nějak nepřehodnotím.*“

V rámci vzdělávání musí pěstounky projít dvaceti-čtyř hodin příprav ročně. Ti, kteří to dělají, již delší dobu se snaží zdokonalovat a rozšířit si své vědomosti. Pěstouni konstatují, že není nad vlastní prožitky a zkušenosti. Příprava tohoto typu je spíše teoretická, ale každé dítě, které přichází do rodiny je jiné a nese si sebou různá traumata. Pěstouni tyto problémy musí řešit s odborníky (psycholog, lékař, pedagog).

R4 „*Musela jsem informovat vedení školky s mojí prací. Dívka se léčí u psycholožky a psychiatra. Má výchovné problémy, žaluje, ubližuje mladšímu sourozenci, vzteká se, vymýšlí si.*“

Respondenti uvádí, že jsou nuceni zvyšovat věkové hranice dětí, které přijímají do rodiny a ne každý se na to cítí. R2 „*...a protože já jsem spíš k těm malým dětem, jakože jim více rozumím, takže myslím, že to prostě neklape, když dají pěstounovi, který je prostě na ty malé děti. Dají někoho staršího, tak to nemusí úplně dobře fungovat.*“

R4 „*Hranici mám nastavenou na 0-5 let. Dříve to šlo, měla jsem hranici 0-3 roky, pak jsem to, ale musela zvýšit.*“

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Předchozí kapitola se věnovala kategorizaci dat vzniklých při jednotlivých rozhovorech. Následující kapitola je zaměřena souhrn poznatků výzkumu směrem k odpovědím na výzkumné otázky, které byly v rámci výzkumu stanoveny.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem se rodiny ze Zlínského kraje připravovaly na příchod dítěte do PPPD v rámci své rodiny a blízkého okolí. Z charakteru cíle vycházelo najevo, že se bude jednat především o praktickou, laickou, přípravu pěstounů na PPPD.

Ze získaných dat je skutečně patrné, že povinná příprava pěstounů nezahrnuje tyto praktické aspekty příprav a mnohdy na ně byli pěstouni sami a museli si najít cestu „pokus, omyl“. Nicméně většině pěstounů se to podařilo, a tak jak zmiňovali, že se snaží být sami být příkladem především pro své blízké, rodinu a společnost, tak se skutečně stalo. Mnozí příbuzní, kteří před tím měli problém, nebo výhrady k pěstounství, svůj názor změnili.

6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Jak se rodina připravuje na PPPD ve svém partnerském životě?

Když už se rodina rozhodne k tomuto zásadnímu kroku a to je pěstounská péče na přechodnou dobu. V partnerském životě nastanou změny a je potřeba se na ně připravit. Hlavně v tom, že mají partneři povinnost se školit. V zásadě se jedná o roční přípravy i s psychologem. A ne všichni partneři mají na tenhle typ školení trpělivost a možná toto mnohé odradí. Pro manželský pár je v rodině důležitá komunikace a pomoc ze strany partnera. Rozhodnutí o PPPD musí padnout ze stran obou partnerů. Nicméně se také potvrdilo to, že s nápadem/návrhem o PPPD, ve vztahu, přicházela žena. Partneři brali skutečnost rozhodnutí o PPPD jako reálný fakt a přistupovali k přípravám věcně. Oproti tomu partnerky byly spíše emocionální a braly PPPD jako smysl života a skutečnou pomoc dětem. Viděli v PPPD smysl života.

Ovšem velmi častá je skutečnost, že pěstounky žijí sami, bez partnera, a nemají tuto možnost pomoci od partnerů. Sami skutečnost absence partnera velmi silně pociťují, přesto se nedá říct, že by v takovém případě bylo PPPD nezvladatelné. Pěstounky, které jsou bez partnera, sice pociťují jeho absenci, ale zároveň po partnerovi netouží – většinou kvůli špatné předchozí zkušenosti.

2. Jak rodina připravuje na PPPD své biologické děti?

Je nepopíratelný fakt, že je potřeba připravit na PPPD i biologické děti. Hlavně ty menší mohou toto rozhodnutí vnímat někdy i negativně. Děti žijící v rodině musí s tímto druhem pomoci souhlasit, vědět a rozumět základní podstatě pěstounské péče. Potřebují si také uvědomovat skutečnost a být si jisté, že jsou pro rodinu opravdu důležité, a zůstanou v ní napořád.

Vzhledem k tomu, že v rámci tohoto výzkumu se vyskytovali spíše pěstouni, kteří žijí v samostatné domácnosti a děti mají dospělé, soběstačné, tak tento problém neřeší. Dospělé děti je spíše podporují a souhlasí s touto formou pomoci a rodiče obdivují. Vysvětlení si žádají i vnuci/čky těchto pěstounek a je s podivem, jak takto malé děti chápou nastalé změny v rodině.

Někdy i přes skutečnost, že dospělí potomci jsou mimo domácnost, tak nesouhlasili s některými aspekty PPPD, např. s romskými dětmi. Pěstounka musela dlouhodobě pracovat na vzájemném vztahu a posilovat jej. Nakonec i přes skutečně negativní postoj se podařilo jej změnit.

Dalším zajímavým faktorem byl také pocit/potřeba pěstounů stále učit své děti příkladem: tím, že si vezmou děti do PPPD, ukazují vlastním dětem, jak mohou pomoci a jak se mohou chovat k lidem.

3. Jak rodina připravuje na PPPD svou širokou rodinu a blízké okolí?

Pěstouni jako nejdůležitější považovali především informovat o PPPD svou rodinu. Blízké okolí nepovažovali za významně důležité. Respektive nepovažovali za důležité, své okolí nějakým způsobem více informovat a přesvědčovat, pracovat na změně postoje k PPPD apod.

I když se pěstouni setkali s negativními ohlasy, tak je brali jako věc názoru a sami stáli za svým rozhodnutím. Sami pevně věří své práci, že vše dělají, jak nejlépe umí. Vidí ve své práci smysl a budoucnost, což je jeden z mnoha důvodů, proč neřeší názorové rozlišnosti u svého okolí. Věří, že jdou v životě tím „správným směrem“.

Někdy sami nad sebou pěstouni pochybují, především z důvodu věku (pěstouni jsou pokročilejšího věku a starají se o malé děti), zdali skutečně budou stačit na výchovu malých

dětí. Zkušenost je, ale přesvědčila o tom, že zvládají a zvládnou vše, co s výkonem PPPD souvisí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřovala na problematiku laické přípravy pěstounů na příchod dítěte to do pěstounské péče na přechodnou dobu. Během výzkumu byly zjištěny zajímavé výsledky, i když nelze z výsledků výzkumu vyvozovat všeobecné závěry, poskytl užitečné poznatky a zjištění.

Výsledky výzkumu mohou být použity jako tipy a návody pro zájemce o PPPD, kteří se potřebují více dozvědět o procesu přípravy rodiny a okolí. Taktéž výsledky mohou využít pracovníci působící v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. V rámci procesu příprav na přijetí dítěte do PPPD je důležitá týmová spolupráce všech subjektů a také dostatek informací. Pěstouni by měli získávat nejen teoretické poznatky, ale především praxi a příklady dobré praxe od ostatních pěstounů.

Pěstounství není pouze o osobách, které jsou formálně přijaty do systému PPPD, ale také o jejich biologických rodinách. Rodina, do které přicházejí děti, by měla být informována a připravena na přijetí dítěte obdobně jako pěstouni samotní. Biologická rodina pěstounů pokud dobře funguje, tak nejen pomáhá svými možnostmi (časem, vstřícností, láskou...), ale především pomáhá dětem zažít funkční rodinu se všemi jejími aspekty.

Během výzkumu bylo zajímavé si povšimnout, jak je PPPD pro samotné pěstouny důležitá, vidí v ní smysluplnost a vlastní naplnění. Berou svou práci zodpovědně a profesionálně tak, jak je to možné. Plně si uvědomují, že jsou pro děti v rámci PPPD domovem, rodinou a především laskavou náručí, které se jim doposud nedostávalo.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADOPCE.COM. *Základní pojmy* [online]. [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>

AMALTHEA, o. s. *Nové formy pěstounské péče*. In: Amalthea [online]. Chrudim, 2010 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: http://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/vyhled%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20z%C3%A1jemc%C5%AF%20o%20NRP/nove%20formy%20pestounske%20pece_web.pdf

BUBLEOVÁ, Věduna a Alena VÁVROVÁ. *Základní informace o osvojení*. 3. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. ISBN 978-80-87455-18-0.

BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-8087455-01-2.

BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 2008. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

GABURA, Jan. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. 1. Bratislava: Iris, 2012. ISBN 978-80-8925-695-2

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HLEDÁME RODIČE. *Já pěstoun: příručka pro zájemce o pěstounství*, Praha: Nadační fond J & T, 2013 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.hledamerodice.cz/download/prirucka-ja-pestoun.pdf>

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

Kolovrátek [online]. Domino CZ, o. p. s, 2015, **2015**(3) [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.idomino.eu/wp-content/uploads/Newsletter-Kolovratek-3.pdf>

KOŤA, Jaroslav a Dobromila TRPIŠOVSKÁ. *Sociální psychologie*. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-029-7.

KRAUSOVÁ, Alena. *Příručka pro zájemce o pěstounskou péči, čekatele a pro nové pěstouny: Informace o náhradní rodinné péči v kostce* [online]. Peruc. Louny: Náhradní rodiny Ústeckého kraje, o.p.s., 2014 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://hcemebytpestouny.cz/sites/default/files/brozura_nrp_v_kostce_a4.pdf

KUBÍČKOVÁ, Hana. *Dítě - rodina - instituce - aneb jak neztratit budoucnost*. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7464-017-9.

LUMOS. *Pěstounská péče na přechodnou dobu: Výsledky průzkumu mezi pěstouny na přechodnou dobu* [online]. Nadace Lumos. 2015. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: vzd.bible-online.cz/sites/default/files/PruzkumPPPDLumos.pdf

MACELA, Miroslav. *Informace o postupech spojených s umísťováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu*. [online]. Praha, MPSV, 2013 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf

MATEJ, Vladislav a Milada BOHAVICOVÁ. *Profesionální rodič, alebo gul'atá kocka*. 3. Bratislava: Občianske združenie Návratko, 2000. ISBN 80-967908-1-1.

MATĚJČEK, Zdeněk, KOLUCHOVÁ, Jarmila (ed.). *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MATĚJČEK, Zdeněk, KOLUCHOVÁ, Jarmila. *Náhradní rodinná péče*. 1. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-304-8.

MILLER, Lisa R. *Definition of Family*. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Family Studies*, 2016.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. ISBN 978-8087455-16-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

Příprava na PPPD. *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online]. Pěstounská péče na přechodnou dobu [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <https://www.rpp.cz/inpage/jak-se-pripravit-na-rpp-255/>

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2594-9.

SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce vztah založený na slibu*. 1. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.

SOBOTKOVÁ, Irena a Eva KLIMOVIČOVÁ. *Průvodce rodičovstvím*. 1. Břeclav: Adami-
ra, 2012. ISBN 978-80-904217-3-8.

SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-3821-4.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

Šlesingerová, K. (2014): *Aktuální situace v oblasti náhradní péče o děti v ČR 17. září 2014* [online]. Dostupné 20. 4. 2016 z <http://informace.nahradnirodice.cz/room/file/prezentace-dopady-novely.pdf>

ŠMAJDOVÁ BÚŠOVÁ, Katarína a Miloš KUČERA. *Profesionální rodičovství: etnografická studie*. 1. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80246-3010-6.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012. ISBN 978-80-904217-3-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁVROVÁ, Alena, Pavla POKORNÁ a kol. *Přípravy pro budoucí náhradní rodiče*. 1.

VÝROST, Josef, Ivan SLAMĚNÍK a kol. *Sociální psychologie*. 2. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
Čl.	Článek
ČR	Česká republika
Např.	Například
NRP	Náhradní rodinná péče
Odst.	Odstavec
PPPD	Pěstounská péče na přechodnou dobu
S.	Strana
Sb.	Sbírky
Tzn.	To znamená

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek I Rodina neplní svoji funkci

Obrázek II Schéma příprav pěstounů PPPD

SEZNAM GRAFŮ

Graf I Počet dětí v pěstounské péči

Graf II Počet dětí v ústavní péči

Graf III Přínosy pěstounské péče na přechodnou dobu

Graf IV Co výkon PPPD pěstounů z osobního života vzal

Graf V Nejnáročnější faktory pěstounství

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI Ukázka rozhovoru

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA ROZHOVORU

RESPONDENTKA Č. 2

1.) Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?

Ano

Takže jdeme na to

2.) Řeknete mi něco o sobě? Věk, počet dětí.

Mám 52 let, manžel má 61 vlastně 62, pardon. Máme pět dětí, 30 roků, 24, 23, 22 a 25. Tři syny jsme vychovali a dvě dcery.

3.) Jak probíhalo otevření tématu s partnerem?

U nás to bylo, už jak jsem se vlastně už dozvěděla, že teda tady v tom kamarádovi Nenudovi, tak vlastně před dvaceti lety, kdy moje děti byly... poslední Tadeáš měl osm měsíců, tak já jsem chodila na logopedii na tu Reginu a tam viselo na nástěnce „hledáme rodiče, kteří by mohli krátkodobě, třeba týden, 2, 3, 4 se postarat o děti, jejichž matky jsou třeba samoživitelky, nemají kde je dát, aby nebyly v ústavu nebo někde v nějakém ústavním zařízení. Nebo jdou třeba na operaci ty matky, tak hledají rodiče, kteří by si je vzali do rodinného prostředí, tak jsme se tam přihlásili a dělali jsme nějaké testy celý víkend v Brně... psychologické. A to už je těch 22 vlastně 21 let. A tenkrát to nějak nedopadlo, takže u nás to bylo takové otevřené, nedokončené, něco, co vlastně když jsme pak četli v novinách, že hledají pěstouny, tak jsme si říkali, že děti nám odrostly, tak že to zkusíme. Bylo to takové naprosto spontánní. No partner se podílel na rozhodnutí tak, že mě v tom vlastně podporoval. Měla jsem pochybnosti, jestli budu ve svém věku ještě schopná pečovat, o tak malé děti. Jestli budu mít ještě trpělivost, protože se přece jenom projevuje únava materiálu. Ale tak nějak partner spíš více pro jo, jak já. Nebo měl méně pochybností,

než já, tak konec konců já se budu starat. Musela jsem převzít větší díl zodpovědnosti při rozmyšlení.

4.) Zaznamenali jste nějaké změny v partnerském životě?

V partnerském životě byly změny, asi jo. My jsme chodili asi rok na takovou přípravu, tam jsme chodili každou středu, taková skupina a tam vlastně jsme byli takový terapeutický kruh, dalo by se říct. A probírali různá témata spolu s ostatními zájemci. Takže vlastně nepochybně ty změny přijdou a jsou to změny k lepšímu. Že mám teď malou, tak jsem v sedmém nebi. Dělán něco, po čem jsem vždycky toužila a to je moje jakoby, tohle to, co mám dělat. Takže to cítím a беру jako naplnění mého života. Takže mám tři sestry a ty mi říkají, že jestli jsem se nezbláznila, že mám jakoby odpočívat a tak. Ale to je prostě něco jako jakákoliv jiná práce, kterou když děláte se záplem, a když je něco, co děláte, protože vás to činí šťastnou, tak to vlastně žádná práce není. Tak mě to prostě nabíjí a energii mi to nebere, mě to nabíjí. Když se podíváte do postýlky a tam se na vás směje malé děťátko, prostě, jaká únava? Jdeme se projet. Jsou to věci, které se nedají moc zaplatit, nebo prostě takový nějak vyjádřit nebo srovnat s něčím, jsou to prostě takové prožitky. Ano, už vím, co mi to přineslo. Jo, přineslo mi to být přítomna v přítomném okamžiku, protože to dítě vás prostě neustále vztahuje do toho přítomného okamžiku, ono vás potřebuje tady a teď a ne v minulosti, v budoucnosti, ale teď, teďka musíte být pro něho. To znamená, že vás to vlastně nutí prožívat každou minutu a sekundu a jakoby užít si to, čili to je ten největší dar, který to přináší. Jakákoliv práce s dětmi vlastně a u těch malých dětí je to takové, jsou to takové čisté duše a to je o to více na entou.

5.) Nemáte někdy takové stavy, že jste tak unavená, že si třeba řeknete, jestli vám to vůbec stojí za to?

Nemám únavu, protože mám velký výcvik z výchovy svých dětí. Tohle jsem měla tak u třetího, jakmile překonáte sama sebe, tak pak už zjistíte, že ty hranice máte nastavené už

jenom v hlavě, že víc nic nemůžete a myslíte si, že už nemůžete, tak můžete ještě dvakrát tolik.

6.) Jak probíhalo otevření tématu s dětmi?

Děti mě v tom podporovaly. Dokonce ta mladší dcera mi řekla, že po mně chtěla ještě jednu sestru a že jsem jí to teda jako nedala, tak aspoň teď bude mít nějakou sestru, takovou ještě že o dvacet let, jakože aspoň na chvíli. Takže děti jsou velice vstřícné, otevřené a čili u nás nebyl žádný problém. Dokonce každý přijde ze školy, práce domů a jde první do kočárku, nebo jde prostě pozdravit Natálku. Protože prostě i když ji máme jenom na chvíli, tak je to prostě plnohodnotný člen naší rodiny, je to moje první miminko.

7.) Jakým způsobem se děti podílely na rozhodnutí o PPPD?

No oni jsou, jak jsem říkala, oni jsou všichni otevření. My se vzájemně respektujeme. Zaznělo tam akorát, že prostě však vy se o něho budete starat, je to vaše rozhodnutí, my to respektujeme. Jako bez problémů, je to také tím, že jsou děti zralé. A navíc já jsem to vlastně chtěla udělat i proto, abych ovlivnila i ty své děti, protože děti ať jsou malé nebo velké, furt se učí příkladem. To co dělali naši rodiče, to děláme my a vlastně, když ty děti, i když jsou velké, uvidí, že vlastně to srdce rozšíříte, i jakoby v uvozovkách na cizí děti, nebo na jiné lidi, že můžete milovat kohokoliv a nemusí to být geneticky spřízněné, že můžete pomoci, komu chcete, když to dovolíte. Tak jsem měla za to, že tady tím vlastním přístupem snad jim umožním, aby se stali ještě lepšími lidmi v budoucnosti, až třeba já nebudu tady a tak. **8.) Vnoučátka máte? A jak to berou?**

Vnuky mám, mám čtvrté na cestě, a tři. Ty kreslí jenom Natálku, všude mám obrázky Natálky, na ledniče obrázky, na postýlce, prostě Natálka, Natálka, Natálka. Oni jsou všichni tři v Brně a prostě Anetka, ta je nejstarší, ta říká, že je to její sestřenice. A tak jsme se jí tedy snažili vysvětlit, že to není její sestřenice, no to je nakonec ale jedno. Potom děti

od bratra, ty zase říkaly, této, proč jí říkáš pořád miláčku, když není naše. Ty děti mají fakt zajímavé myšlenky, nebo když jsem si přivezla z porodnice, můj vnuk říkal, proč není s maminkou? Přece miminka mají být s maminkou. Ty děti se učí ve školce jehňátko k ovečce, telátko ke kravičce. Je zvláštní, že ty děti fakt o tom přemýšlí už v tak raném věku a že to není jako přirozené, že babička má miminko, no tak jsme mu vysvětlili, že maminka se nemůže teď starat, že je nemocná a jak se bude moct starat, tak Natálka půjde k ní. A co se nestalo, děťátko, které bylo odsunuto k adopci, maminka se ozvala, že adopci ruší a pravděpodobně se bude vracet k pravé mamince, až vytvoří podmínky k péči pro Natálku. Už mám naplánované schůzky, takže maminka Natálku už viděla, takže mám z toho velkou radost, protože je to zase jedna z nejpřirozenějších cest, jak vrátit to dítě do původní rodiny. V tom vidím ten smysl naší práce, jakoby o to víc podporovat tyto rodiny, protože to dítě skutečně patří k té mamince. Já vždycky říkám, že nechodíme v botách toho, koho chceme posuzovat a navíc dneska jsou takové podmínky pro ty mladé lidi, respektive nejsou dobré podmínky, že vlastně odkládají založení rodiny, protože dělají kariéru, protože nemají jistoty sociální, ani nemají kde bydlet, jak můžou jakoby si založit rodinu, mít 2, 3, 4 děti, když vlastně to základní jim chybí. Kdyby je stát více podporoval, tak k tomu nemusí docházet, protože řada těch dětí, které jsou odloženy, jsou odloženy z takových jakoby tíživých ekonomických podmínek. Kdy ta matka vlastně nemá na výběr, že vlastně jí nic jiného nezbyde. Není to o tom, že jsou ty matky hyeny, i když i takové se najdou, ale je to spíš o tom, že je to takový akt lásky, jakože ji dá někde, kde ty podmínky vytvořené jsou, aby se měla lépe. Na děti, na ně jsem pyšná, vychovala jsem je dobře a nejsou dokonalí lidé, dělají samozřejmě chyby, a když tu chybu udělají, tak se umí omluvit, nebo to napravit.